

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego
w Kielcach (Polska)
Університет «Petre Andrei» м. Яси (Румунія)
Академічне товариство ім. М. Балудянського
м. Кошице (Словацька Республіка)
Асоціація перспективних досліджень та вищої освіти «Схід-Захід»
Спільний Проект ЄС/ПРООН
«Місцевий розвиток орієнтований на громаду»

***СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ***

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
V Міжнародної науково-практичної конференції**

07-09 червня 2017 року

Частина I

Вінниця 2017

УДК 338:339.92(477)
ББК 65.9(4Укр)

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: Збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – Ч. 1. - 512 с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання сталого розвитку суспільства: можливості розвитку місцевих громад; управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства в сучасних умовах; актуальні проблеми менеджменту та фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми, тенденції, перспективи розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні. Висвітлюються питання євроінтеграції України: історичні, економічні, соціально-політичні та правові орієнтири; інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 338:339.92(477)
ББК 65.9(4Укр)

Редакційна колегія: Голова редакційної колегії – **Замкова Н.Л.**, д.філос.н., доц.
Відповідальний секретар – **Мартінова Л.Б.**, к.філол.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Бондаренко В.М., д.е.н., проф., **Боковець В.В.**, д.е.н., доц., **Власенко І.Г.**, д.мед.н., проф., **Власенко І.В.**, д.е.н., проф., **Денисюк О.М.**, д.е.н., проф., **Іваницька Н.Б.**, д.філол.н., проф., **Ліщинська Л.Б.**, д.т.н., проф., **Стопчак М.В.**, д.і.н., проф., **Байлема Т.М.**, к.і.н., ст. викладач, **Нечипоренко В.О.**, к.філол.н., доц., **Демченко О.П.**, к.е.н., доц., **Ковтун Е.О.**, к.е.н., доц., **Кульганік О.М.**, к.е.н., доц., **Мерінова С.В.**, к.е.н., доц., **Поліщук І.І.**, к.е.н., доц., **Сальникова С.В.**, к.фіз.вих., асист., **Сегеда С.А.**, к.е.н., доц., **Тернова А.С.**, к.т.н., доц.

Друкується за ухвалою Вченої Ради Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-820-4

О.В. Черевко, д.е.н. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВНЗ.....	240
--	------------

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА: МОЖЛИВОСТІ
РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД**

Н.М. Махначова, к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ.....	253
---	------------

**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО, КОНТРОЛЬНОГО
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВА**

О.О. Августова, к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В ОБЛІКУ.....	260
--	------------

Т.Л. Бондар Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНА БАЗА ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ЛІКЕРО-ГОРІЧАНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	267
---	------------

І.О. Гладій, к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТОВАРНО- МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	274
---	------------

Г. В. Даценко, к.е.н. Вінницького торговельно-економічний інституту КНТЕУ РЕОРГАНІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ОПОДАТКУВАННЯ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	285
---	------------

О.М. Денисюк, д.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СЦЕНАРІЙ СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	292
--	------------

вчених-економістів, серед яких варто відзначити З.-М. В. Задорожного, В. А. Дерія, С. Ф. Голова, В. І. Бачинського, Ф. Ф. Бутинця, М. С. Пушкаря, Л. В. Чижевську та ін. Вони здійснили критичний аналіз діючої нормативно-правової бази та визначили її вплив на систему обліку витрат вітчизняних підприємств, визначили теоретичні та практичні проблеми законодавчого та нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в Україні. Разом з тим, невіршеними залишаються питання щодо нормативно-правового регулювання обліку витрат на забезпечення якості продукції підприємств лікєро-горілчаної галузі.

Метою написання статті є аналіз законодавчо-нормативної бази обліку витрат на забезпечення якості лікєро-горілчаної продукції, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення Наказу про облікову політику лікєро-горілчаного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Дослідження показало, що система законодавчо-нормативних актів щодо регулювання бухгалтерського обліку витрат на забезпечення якості продукції в Україні має чотирирівневу структуру (табл. 1).

Таблиця 1

Основні нормативні документи, що впливають на організацію обліку витрат на забезпечення якості*

Законодавчо-нормативні акти	Вплив на організацію обліку витрат
<i>Зовнішні документи</i>	
I рівень – Закони	
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [5]	– Основні принципи введення обліку витрат; – порядок організації та введення обліку витрат на підприємстві
Податковий кодекс України [4]	– Порядок визнання доходів і витрат в цілях оподаткування; – склад витрат операційної діяльності та інших витрат (загальновиробничих, адміністративних, витрат на збут)
II рівень – Положення, державні стандарти та інші підзаконні нормативні документи	
НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]	– Визначення базових понять

П(С)БО 9 «Запаси» [2]	<ul style="list-style-type: none"> – Порядок визначення первісної вартості сировини і матеріалів; – склад витрат, що входять до первісної вартості; – формування первісної вартості сировини і матеріалів
П(С)БО 16 «Витрати» [3]	<ul style="list-style-type: none"> – Визначення об'єкта витрат – порядок визнання витрат; – класифікація витрат; – порядок розподілу загально-виробничих витрат
III рівень – Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку	
Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції лікеро-горілчаної промисловості з урахуванням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку	– Порядок визначення собівартості лікеро-горілчаної продукції
Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства	– Визначає вимоги до Наказу про облікову політику
<i>Внутрішні документи</i>	
IV рівень – Робочі документи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку	
Наказ про облікову політику	<ul style="list-style-type: none"> – Класифікація витрат на забезпечення якості; – перелік і склад статей для обліку витрат на забезпечення якості та ін.

*Узагальнено автором

Проаналізована нормативно-законодавча база визначає основи організації та ведення бухгалтерського обліку витрат на забезпечення якості. Проте чинні нормативні документи з точки зору обліку витрат на забезпечення якості продукції мають такі недоліки:

- відсутні методичні рекомендації, що передбачають виокремлення витрати на забезпечення якості продукції, зокрема у складі первісної вартості придбаних запасів, виробничих витрат і витрат на збут, а також загальної суми таких витрат по підприємству;

- не передбачено групування витрат за бізнес-процесами;

- класифікація витрат у ПСБО 9 «Запаси» та ПСБО 16 «Витрати» не передбачає групування витрат за центрами якості, бізнес-процесами;

- не пропонується вести аналітичний облік витрат на забезпечення якості продукції за рахунками 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 26 «Готова продукція», 91 «Загально-виробничі витрати», 93 «Витрати на збут».

Для усунення визначених недоліків на підприємстві Наказ про облікову політику повинен включати відповідні методичні рекомендації щодо організації та ведення обліку витрат на забезпечення якості продукції. На основі узагальнення законодавчо-нормативної документації стосовно організації обліку витрат на забезпечення якості продукції надано пропозиції щодо удосконалення Наказу про облікову політику. Зокрема:

1. Об'єктами бухгалтерського обліку витрат на забезпечення якості є основні бізнес-процеси: постачання; виробництво; контроль якості готової продукції; збут.
2. Відповідальними підрозділами за якість продукції є центри якості (рис. 1):

Рисунок 1. Структурні підрозділи (центри якості) підприємства, які беруть участь у забезпеченні якості продукції

3. Ознаки групування витрат на забезпечення якості включають:
  - витрати за бізнес-процесами;
  - витрати за центрами якості;

- витрати за призначенням (попередження, оцінка внутрішні та зовнішні дефекти).

4. Запропонована класифікація витрат на забезпечення якості продукції була покладена в основу організації поточного обліку в системі рахунків бухгалтерського обліку:

- групування витрат за бізнес-процесами реалізовано за допомогою синтетичних рахунків: субрахунках першого порядку: 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 26 «Готова продукція», 91 «Загальновиробничі витрати», 93 «Витрати на збут»;
- за центрами якості: субрахунки другого порядку;
- за призначенням: субрахунки третього порядку.

5. Для групування в обліку витрат на забезпечення якості продукції за призначенням до рахунків їх синтетичного обліку відкриваються субрахунки:

- 00 «Витрати, непов'язані із забезпеченням якості продукції»;
- 01 «Витрати на попередження»;
- 02 «Витрати на оцінку»;
- 03 «Витрати через внутрішні дефекти»;
- 04 «Витрати через зовнішні дефекти».

Наказ про облікову політику як внутрішній нормативний документ має бути узгоджений з іншими внутрішніми нормативними документами. На внутрішньому рівні регулювання використовуються нормативні документи з питань впровадження СУЯ, склад яких, порядок розроблення, впровадження, загальні вимоги до змісту визначені у серії стандартів ISO 9000. Комплект документації системи управління якістю має ієрархічну структуру, яка включає «постійну» складову, визначену стандартом, і «змінну» складову, яка залежить від конкретного підприємства. Характеристику документації, що належить до постійної складової системи управління якістю, представлено у табл.2 [6].

Наявність на підприємстві документації, яка наведена в табл. 2, підтверджує той факт, що підприємство дотримується вимог стандартів у сфері забезпечення якості продукції, а також є основою функціонування СУЯ та проходження процедури сертифікації виробництва лікєро-горілкової продукції.

**Характеристика внутрішньої нормативної документації системи
управління якістю на лікєро-горілчаному підприємстві ***

Назва документа	Характеристика документа
Політика в сфері якості	Визначає основні принципи роботи і розвитку системи управління якістю. Розкриває основні завдання, які стоять перед підприємством та конкретні цілі, плани і дії з реалізації зазначених завдань
Цілі у сфері якості	Встановлює, які саме результати в сфері якості необхідно досягти. Цілі в сфері якості повинні бути спрямовані на реалізацію поставлених завдань, і виражатись через конкретні показники, які можна виміряти і досягти за обмежений період часу
Настанова з якості	Описує всю систему управління якістю організації: яким чином організована та яку структуру має, як організація реалізує вимоги стандарту ISO 9001:2008 (ISO 9001:2000)
Характеристика обов'язкових процедур у сфері якості ДСТУ (ISO 9001:2008 (ISO 9001:2000))	Мінімальний склад обов'язкових процедур, який повинен бути розроблений в організації, відповідно до вимог стандарту у т.ч.: управління документацією; управління записами про якість; управління невідповідною продукцією; проведення внутрішніх аудитів; проведення коригувальних заходів; проведення попереджувальних заходів
Карти процесів	Визначає призначення процесу, його основні результати і характеристики, а також послідовність операцій або дій процесу (представляє технологію виконання процесу). Залежно від призначення вона може представлятися з різним рівнем деталізації. У картах процесу можуть представлятися процеси адміністративного управління, процеси управління ресурсами, процеси контролю, моніторингу та вимірювань. Однієї з різновидів карти процесу є технологічна карта, яка представляє технологічні (виробничі) процеси. Карти процесів можуть оформлюватись у вигляді документованих процедур
Записи з якості (Стандарт ІСО 9000:2005)	Визначає записи з якості як особливий вид документації СУЯ. Особливість цього документа полягає в тому, що він підтверджує факт виконання якої-небудь дії. У стандарті ІСО 9001:2008 (ISO 9001:2000) визначено мінімальний склад записів за якістю, який повинен існувати в організації. За необхідності цей склад записів за якістю може бути розширений самою організацією

*Узагальнено автором на основі дослідження.

Разом з тим, «змінна» складова внутрішніх нормативних документів СУЯ в стандарті (ISO 9001:2008, п. 4.2.1.d) названа як «документи, необхідні організації для забезпечення ефективного планування, здійснення процесів і управління ними». Як правило, до цих документів належать різні плани, карти або схеми процесів, робочі інструкції, звітні форми, договори, нормативні документи,

накладні та ін. Тобто можна вважати, що під цю «змінну» складову підпадає практично вся внутрішня документація підприємства.

Деякі рекомендації зі структури документації системи управління якістю та її вмісту надає стандарт ISO 10013:2001 «Рекомендації по документуванню систем менеджменту якості». Проте при складанні структури документації СУЯ краще орієнтуватися на систему документації, що існує в організації, доповнюючи її необхідними рівнями згідно зі стандартом ISO 9001:2008.

На основі внутрішніх нормативних документів з СУЯ визначаються центри якості, уточнюються склад бізнес-процесів та витрат на забезпечення якості продукції для конкретного підприємства.

Висновки. Виробники лікєро-горілкової продукції працюють в умовах активізації ринкової діяльності, опанування знань і навичок із забезпечення якості продукції, що набуває першочергового значення. Це обумовлено зближенням України з Європейським Союзом та необхідністю виконання єдиних регіональних вимог, зокрема щодо безпеки та якості продукції. Відтак, процедура організації обліку витрат на забезпечення якості на вітчизняних підприємствах потребує приведення у відповідність до принципу процесного підходу та удосконалення законодавчо-нормативної бази. З урахуванням зазначеного нами пропонується доповнення до Наказу про облікову політику, зокрема, визначення об'єкта обліку, підрозділів, які відповідають за формування витрат на забезпечення якості (центрів якості), тощо. Впровадження запропонованих методичних рекомендацій дозволить створити передумови для планування витрат на забезпечення якості продукції, їх обліку та внутрішнього контролю.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. Наказом М-ва фінансів України від 28 лют. 2003 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. Наказом М-ва фінансів України від 20.06.1999 р. № 246 [Електронний ресурс] / Офіційний веб- сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс] / Офіційний веб- сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
4. 125 Податковий кодекс України (зі змін. та доповн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змін. і доповн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
6. Структура документації СМК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpms.ru/Procedury.htm>.

УДК 657.37:657 (045)

І.О. Гладій, к.е.н.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто суть інвентаризації, як методу контролю збереження товарно-матеріальних цінностей підприємства. Виокремлено основні функції інвентаризації та узагальнено етапи проведення інвентаризації господарюючого суб'єкта в ринкових умовах економіки.

Ключові слова: інвентаризація, облік, обліковий процес, пересортиця, нестача, надлишок

Постановка проблеми. Сучасна економічна реальність потребує нових підходів до здійснення господарської діяльності господарюючих суб'єктів, а

тому на перший план виходить ефективність, раціональність та гнучкість системи поточного й стратегічного управління. Основою для прийняття таких управлінських рішень є повна, правдива та всебічна інформація про економічний стан підприємства, джерелом якої виступають дані бухгалтерського обліку та звітності. Проте, внаслідок існування як об'єктивних, так і суб'єктивних причин виникають розбіжності між даними обліку та фактичною господарською діяльністю, і, як наслідок, відбувається викривлення показників звітності підприємства.

Забезпечити достовірність показників обліку та запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація – один із головних методів обліку й контролю. Її проведення дає змогу з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити реальність показників звітності підприємства. Це й визначило актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних основ інвентаризації, напрацювання нових підходів до практичного здійснення процесу інвентаризації знайшли висвітлення у наукових працях багатьох вчених, серед яких Бардаш С.В., Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Грабова Н.М., Дем'яненко М.Я., Дорош Н.І., Калюга Є.В., Крамаровський Л.М., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Мурашко В.М., Нападовська Л.В., Немчинов П.П., Пилипенко І.І., Соколов Я.В., Сопко В.В., Цал-Цалко Ю.С., Швець В.Г., Шевчук В.О., Шпиг О.А., Штейнман М.Я. та інші. Однак коло питань, пов'язаних із організацією інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в умовах змін законодавства, не набули належного висвітлення та потребують більш детального дослідження.

Метою дослідження виступив подальший розвиток теоретичних засад інвентаризації як методу обліку і контролю товарно-матеріальних цінностей та формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативного, методичного та документального забезпечення інвентаризації на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Подолання соціально-економічної кризи потребує суттєвого підвищення ролі інформаційного, технологічного, методичного, організаційного забезпечення управління діяльності підприємств різних організаційно-правових форм та галузевих особливостей. У зв'язку з цим виникає реальна необхідність удосконалення контрольних функцій на всіх рівнях управління економікою України, у тому числі на рівні підприємства. Проведення інвентаризації під час будь-якого контролю підвищить, без сумніву, інформативність і достовірність фінансової звітності, що допоможе власникам і інвесторам приймати виважені, ефективні та надійні управлінські рішення.

Слід зазначити, що інвентаризація є одним із перших прийомів бухгалтерського обліку й має свою давню історію. В країнах Стародавнього світу (Стародавньому Єгипті, Китаї, Стародавній Греції, Стародавньому Римі) саме інвентаризація була основним обліковим прийомом [104].

Розгляд інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку починається в епохи Середньовіччя та Відродження. Саме в цей період з'являються перші друковані праці з бухгалтерського обліку, серед яких - трактат відомого італійського математика Луки Пачолі «Про рахунки і записи» (1494 р.), в якому він вперше описав подвійну бухгалтерію. Крім того, в трактаті Пачолі значна увага приділяється питанням інвентаризації. Перша частина трактату іменується «Інвентар», в якій вчений розповідає, що таке «інвентар» і як слід купцям складати «інвентаризаційний опис». Пачолі зазначає, що спочатку купець повинен скласти детально свій інвентар, тобто вписати на окремі листи або в окрему книгу все, що, на його думку, належить йому в світі як в рухомому, так і в нерухомому майні [1].

У XV - XVI ст. відбувається зародження, а потім стрімке розповсюдження подвійної бухгалтерії в різних країнах світу. З появою подвійної бухгалтерії облік перетворюється в інструмент управління підприємством. В цей період вчені з обліку розповсюджують ідеї трактату на різні галузі, багато уваги приділяють питанням класифікації інвентаризацій. Так, наприклад, А. ді Піетро

- представник італійської бухгалтерської думки XVI ст. - запропонував вчення про інвентаризацію, вперше класифікував інвентаризацію на переоблік нерухомого, рухомого майна й цінних речей [2]. Й. Готліб – представник німецької бухгалтерської думки XVI ст. - пропонував замість складання описів (відомості або книги майна) виконувати записи про натуральні залишки прямо в товарних книгах, в кредит відповідних рахунків. Оскільки на цих рахунках показувався рух товарів, то такий порядок дозволяв бухгалтеру відразу, автоматично, виконувати функції, які забезпечувала порівняльна відомість [3].

В кінці XIX ст. бухгалтерський облік почав формуватися як наука. Саме в цей період відбувається становлення світових бухгалтерських шкіл. Вчені різних облікових шкіл багато уваги приділяли питанням оцінки «інвентарю», класифікації інвентаризацій та методики їх проведення. Наприклад, П. де Альвізе – представник італійської школи, в 1934 р. надав повну класифікацію інвентаризації, виділив такі класифікаційні ознаки щодо інвентаризації: за обсягом (повні, часткові); за належністю (майно на підприємстві, поза підприємством); за метою (вступні, подальші, при передачі цінностей, ліквідаційні); за послідовністю (від об'єкта до реєстру, від реєстру до об'єкта); за суб'єктом (ординарні – за ініціативою власника і екстраординарні – за ініціативою зовнішніх органів: судових, фінансових); за використанням даних (інформативні – вирішують економічні задачі, доказові – юридичні); за формою описів (усні, письмові, на механічних носіях) [2].

Питання інвентаризації досліджували також і українські вчені: Ф.Ф. Бутинец, Ю.С. Цал-Цалко, Л.Л. Гайдай, О.А. Шпіг, С.В. Бардаш.

Як зазначає В.В. Чудовець, забезпечити достовірність показників обліку і запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація – один із головних методів обліку і контролю. Її проведення дає змогу з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів, власного капіталу і зобов'язань підприємства, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити реальність показників звітності підприємства [4].

Відомий сучасний вчений Я.В. Соколов досліджував історичні аспекти категорії «інвентаризація», проблемні питання відображення її в обліку, методику її проведення [5]. Отже, багатовіковий досвід проведення інвентаризації, різноманітність поглядів на відображення її результатів в обліку призвело до наявності в практиці обліку достатньо повної її класифікації та методики проведення.

Інвентаризація виступає загальним елементом методу внутрішньогосподарського контролю й бухгалтерського обліку, завдяки чому її контрольні функції в справі схоронності товарно-матеріальних цінностей істотно підсилюється. Дослідження сутності інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку та як елемента методу внутрішньогосподарського контролю дозволили виділити основні моменти їх нетотожності між собою.

1. Завдання інвентаризації. Якщо головним завданням інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку є встановлення відповідності облікових і фактичних даних про наявність, склад і стан майна підприємства і джерел його формування та створення засад ефективного інформаційного забезпечення для прийняття виважених управлінських рішень, то основна мета інвентаризації як елемента методу господарського контролю укладається в здійсненні контролю за схоронністю майна, підтвердженням або спростуванням виявлених ревізією порушень і зловживань.

2. Склад суб'єктів здійснення інвентаризації. Інвентаризацію з метою поточного бухгалтерського контролю проводять на підприємствах інвентаризаційні комісії. Інвентаризацію в процесі ревізій і перевірок здійснюють ревізійні комісії або спеціально створені інвентаризаційні комісії під керівництвом ревізора.

3. Склад нормативних документів, що регулюють право й необхідність проведення інвентаризації.

4. Об'єкти інвентаризації. Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку здійснюється, в основному, у складному порядку, усього майна й в обов'язковому й плановому порядку, у встановлений термін.

Інвентаризації, проведені в ході ревізії, відносять до часткових, вибіркових, а строки проведення залежать від плану проведення ревізій, перевірок та інших обставин.

5. Широта охоплення розв'язуваних питань. Інвентаризації, проведені з метою бухгалтерського контролю, носять характер інструктування, надання кваліфікованої допомоги матеріально відповідальним особам у налагодженні облікової роботи, виявляють природні втрати майна й реальність річних виробничо-фінансових показників. У період же ревізії інвентаризації виконують, в основному, вузьку функцію контролю за наявністю й схоронністю власності, характеризують якість проведеної раніше інвентаризаційної роботи.

Таким чином, можна зробити висновок, що інвентаризація – метод бухгалтерського обліку, а при проведенні документальних ревізій – прийом фактичного контролю, який здійснюється шляхом безпосередньої перевірки наявності й стану товарно-матеріальних цінностей, коштів, розрахунків, обсягу виконаних робіт і реальності статей балансу.

Метою проведення інвентаризацій є встановлення відхилень облікових даних від фактичної наявності господарських засобів, що може бути спричинено помилками в обліку, природними втратами або псуванням матеріальних цінностей, зловживанням матеріально відповідальних осіб тощо [6]. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності передбачено проведення інвентаризації підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями незалежно від форм власності інвентаризації майна, коштів і зобов'язань [7]. Серед завдань інвентаризації слід виокремити такі:

— забезпечення контролю за наявністю та станом майна, його рухом, використанням матеріальних, фінансових, нематеріальних, природних та енергоресурсів відповідно до затверджених норм, плану тощо;

— виявлення майна, що втратило свої споживчі властивості, зіпсованого, невикористаного і непотрібного у господарстві, а також того, що знаходиться поза обліком:

- виявлення стану розрахунків, встановлення фактичної наявності або підтвердження розмірів дебіторської заборгованості;
- виявлення понаднормово використаних та невикористаних матеріальних цінностей;
- перевірку дотримання правил і умов збереження майна;
- контроль за станом обліку і звітності матеріально відповідальних осіб;
- перевірку дотримання діючих положень про матеріальну відповідальність [7].

При виявленні тих або інших недоліків або зловживань спектр завдань інвентаризації суттєво розширюється (рис. 1).

Рисунок 1. Завдання інвентаризації при виявленні недоліків

Для того, щоб визначити проблеми проведення інвентаризації в сучасних умовах необхідно ідентифікувати основні принципи її проведення. Принцип, на думку Ф.Бутинця, – це усталені, укорінені, загальноприйняті, найпоширеніші правила господарських дій і властивості економічних процесів [8].

Забезпечення та постійне поліпшення якості інвентаризації за умови щорічного нарощення інформаційної маси неможливе без постановки конкретних завдань відповідно до умов діяльності підприємства. З метою перевірки захисту та збереженості товарно-матеріальних цінностей підприємства потрібно чітко поставити основні завдання, які слід поставити в результаті перевірки. Прийоми та способи інвентаризації в підприємствах різні та залежать від таких факторів, як тип і розмір підприємства, однак деякі основоположні принципи інвентаризації застосовуються до всіх підприємств [9]. Принципи внутрішнього контролю за зберіганням товарно-матеріальних

цінностей потрібні для того, щоб: розподілити обов'язки; вести відповідно документацію; застрахувати активи і зв'язати борговими зобов'язаннями ключових службовців; відділити облік і контроль над товарно-матеріальними активами; розподілити відповідальність за операції, пов'язані між собою; використовувати засоби технологічного контролю; здійснювати регулярні незалежні перевірки [10].

Основні функції інвентаризації наведено на рис. 2.

Функції інвентаризації в господарському процесі підприємства
Об'єктивність - на процес інвентаризації не повинні мати суттєвий вплив необ'єктивні фактори.
Обов'язковість—обов'язкова перевірка попереджує можливість виникнення зловживань.
Точність - достовірне відображення наявності майна та стану зобов'язань.
Зіставність - одиниці виміру мають бути однаковими у бухгалтерському обліку і в документах щодо інвентаризації.
Безперервність - почата інвентаризація має проводитися безперервно до її закінчення.
Повнота - суцільна перевірка об'єкта інвентаризації.
Ефективність - прийняття ефективних рішень за наслідками інвентаризації.
Економічність - на проведення інвентаризації мають бути мінімальні витрати праці та коштів. Вона не повинна створювати перешкод у діяльності підприємства.
Гласність - процес інвентаризації має бути гласним, щоб йому змогли допомагати
Юридичність - дотримання положень щодо відображення наслідків інвентаризації в бухгалтерському обліку.
Матеріальна відповідальність - відповідальність за виявлені результати (лишки, нестачі) та об'єктивність проведення перевірок.
Документальне оформлення - оформлення результатів інвентаризації документами, які повинні мати доказову силу для підтвердження її підсумків.

Рисунок 2. Функції інвентаризації в господарському процесі підприємства

На нашу думку, обов'язковість та документальне оформлення є одними з основоположних принципів інвентаризації.

Процес інвентаризації поділяється на організаційно-підготовчий, технологічно-документальний, порівняльно-аналітичний та результативний (підсумковий) етапи. Під час виокремлення етапів враховуються такі базові критерії та принципи, як існування логічного взаємозв'язку інвентаризаційних процедур та прийомів, їх здійснення різними органами та посадовими особами підприємства у чітко встановлених часових межах із оформленням відповідних документів інвентаризації [4]. Характеристика основних етапів проведення інвентаризації наведена у табл. 1.

Таблиця 1

**Етапи проведення інвентаризації господарюючого суб'єкта в
ринкових умовах господарювання**

з/п	Етапи інвентаризації	Виконавці	Документи
1	Організаційно-підготовчий	Керівники, власники підприємства та інші суб'єкти інвентаризації, інвентаризаційна комісія, матеріально відповідальні особи	План-графік проведення інвентаризації, розпорядчий документ на створення постійно діючої (робочої) інвентаризаційної комісії, розпорядчий документ на проведення інвентаризації, розписка матеріально відповідальної особи
2	Технологічно-документальний	Інвентаризаційна комісія, матеріально відповідальні особи	Інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, акти взаємозвірки, довідки про дебіторську і кредиторську заборгованість, щодо якої минув термін позовної давності
3	Порівняльно-аналітичний	Інвентаризаційна комісія, працівники бухгалтерського підрозділу	Порівняльні відомості, розрахунки норм природного збитку, завданої шкоди винною особою, протоколи інвентаризаційної комісії
4	Результативний (підсумковий)	Керівники, власники підприємства та інші суб'єкти інвентаризації, працівники бухгалтерського підрозділу	Наказ про затвердження результатів інвентаризації, відомість результатів інвентаризації, первинні документи та облікові реєстри бухгалтерського обліку

Контроль системи обліку товарно-матеріальних цінностей зосереджується на використанні його прикладних засобів. Суть його полягає в перевірці дотримання умов функціонування системи реєстрації наявних цінностей і системи реєстрації руху цих цінностей.

Контроль системи реєстрації наявних товарно-матеріальних цінностей передбачає: регулярну звірку фактичної наявності матеріалів з обліковими залишками періодичних інвентаризацій усіх цінностей; оцінку оприбуткованих запасів, яка має здійснюватися на основі їх кількості та фактичних або облікових цін. Щодо контролю системи реєстрації руху виробничих, запасів, то він зосереджується на оцінці повноти та правильності відображення на відповідних рахунках усіх санкціонованих операцій про рух товарно-матеріальних цінностей; оцінці забезпечення реєстрації (отримання та повернення запасів постачальникам, внутрішнього переміщення цінностей на виробництво та інші потреби чи з одного місця зберігання на інше); аналізі використання товарно-матеріальних цінностей з метою запобігання розкрадань та інших порушень [8].

Зворотний зв'язок завдяки функціонуванню системи інвентаризації товарно-матеріальних цінностей дає змогу уявити стан усієї системи підприємства в цілому, а не окремих її елементів, оскільки функціонально внутрішній контроль одночасно відслідковує елементи системи з різних кутів зору і розглядає кожен елемент не як відокремлену, а як частину цілого.

Висновки. Таким чином, контроль системи зберігання товарно-матеріальних цінностей повинен забезпечити ефективне попередження їх зменшення внаслідок втрат, причинами яких можуть бути крадіжки, неекономне витрачання, недбайливе зберігання. В даний час інвентаризація є невід'ємним елементом методу бухгалтерського обліку, поряд з такими елементами бухгалтерського обліку, як документація, оцінка, калькуляція, рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс і звітність, а також є необхідним доповненням до документації господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях / Л. Пачоли ; изд. подг. Э. Вальденберг; под. ред. Я. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1983. – 286 с., ил.

2. Чудовець, В.В. Історичні аспекти розвитку інвентаризації [Електронний ресурс] / В.В.Чудовець. — Режим доступу : [file:///C:/Users/007/...D0%86%D0%AF/ecnem_2012_9\(2\)_77.pdf](file:///C:/Users/007/...D0%86%D0%AF/ecnem_2012_9(2)_77.pdf). (дата звернення 04.05.2017р.).
3. Пасько Т.О. Історичні аспекти інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Т.О. Пасько. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/26_NII_2009/Economics/52164.doc.htm] (дата звернення 04.05.2017р.).
4. Чудовець В. В. Інвентаризація як метод обліку і контролю діяльності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит / Віталій Васильович Чудовець. – Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2006. – 20 с.
5. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов. – М. : Аудит : ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
6. Хуторний Д. Інвентаризація на новий лад / Д. Хуторний // Справочник економіста. – 2015. – № 4. – С. 39-48.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 04.05.2017р.).
8. Контроль і ревізія : підручник / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Малюга та ін. ; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с.
9. Смержанюк Т.П. Інвентаризація – один із головних методів обліку і контролю / Т.П. Смержанюк // Молодий вчений. – 2015. – № 2. – С. 66-69.
10. Гуменюк А.Ф. Облікові проблеми проведення інвентаризації в сучасних умовах / А.Ф. Гуменюк, Р.Л. Цебеня // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. Сер.: Економіка. – 2014. – Т. 2, № 5. – С. 200-203.

11. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 № 879 [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. (дата звернення 08.05.2017р.).
12. Гладій І. О. Облік фінансових результатів в інформаційній системі: Автореф. дис. канд. екон. наук: [Текст] / І. О. Гладій; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. - Х., 2006. – С.16.

УДК 346

Г. В. Даценко, к.е.н.

Вінницького торговельно-економічний інституту КНТЕУ

**РЕОРГАНІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ОПОДАТКУВАННЯ
ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ**

В статті обґрунтовано проблеми реорганізації оподаткування. Здійснено аналіз використання форм організації контрольних перевірок у світовій практиці, з акцентуванням уваги на застосуванні таких методів податкового контролю, як прямі та непрямі.

Ключові слова. *Прямі та непрямі методи контролю, метод банківських надходжень і внесків, експертний метод, метод за показником зайнятості.*

Постановка проблеми та її зв'язок з актуальними завданнями. Ефективність структурних перетворень та загальний стан розвитку на місцях багато залежать від того, які бюджетні ресурси отримують у своє розпорядження місцеві органи влади та через які фінансові важелі це здійснюватиметься. У зв'язку з цим, пошук форм і методів зміцнення фінансів місцевих органів влади в Україні є актуальним завданням. Потребує розв'язання проблема створення соціально-економічних умов і правових основ для того, щоб місцеві органи влади мали достатні кошти для виконання своїх функцій і повноважень. Основним джерелом таких коштів мають стати місцеві податки і збори.

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
V Міжнародної науково-практичної конференції**

07-09 червня 2017 року

Частина I

Редактор: Фатєєва Т.Д.
Комп'ютерна верстка: Тертична Я.М.

Підп. до друку 11.07.2017 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 29,76.
Обл.-вид. арк.22,01 Тираж 6. Зам. № 318

Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25